

Studiedag, Leuven, 10 november 2008

‘Missionair Kerk worden – naar levende catechetische gemeenschappen’

OOK VOLWASSENEN WILLEN GROEIEN IN GELOOF Hugo Quintiens

Willen volwassenen groeien in geloof?

Spontane reacties op deze stelling klonken sceptisch: ‘Volwassenen willen groeien in geloof? Werkelijk? Ik merk daar niet veel van bij mijn collega’s in school of bij mijn vrienden of in de familie’. Ik kan die reacties volgen. Ik merk inderdaad soms weinig wil om te groeien in geloof, zelfs in het vormingswerk dat ik doe. En toch. Toen ik zo’n kleine tien jaar geleden ontslag nam om ‘op het bisdom’ te gaan werken, zochten collega’s mij opeens op en zeiden: ‘Weet je, ik ben ook gelovig’ of ‘Ik ga ook nog naar de kerk’. Of ze vroegen: ‘Waarom doe je dat nu eigenlijk?’ Dergelijke gesprekjes vonden altijd onder vier ogen plaats en achter hoek of kant en altijd zat er iets van een vraag in. Ik ga er dus toch maar van uit dat volwassenen willen groeien in geloof. Maar ze kunnen of willen dat niet altijd gezegd hebben.

Ik wil eerst de toon zetten met iets wat u weet: Groeien in geloof is groeien in liefde tot de Heer en tot elkaar (cf. dubbelgebod, Mc 12,30-31). Het gaat niet om een stel waarheden, het gaat om Iemand die liefde is. In wezen gaat het om relaties. Groeien in geloof is werken en laten werken aan relaties, een leven lang. Nooit zijn wij volgroeid in onze relaties, nooit zijn wij volleerd in de liefde. Wij blijven altijd leerling.

Kerk wordt geloofsgemeenschap

Het hoeft niet meer gezegd: de geloofsgemeenschap vandaag en morgen zal er anders uitzien dan die van een halve eeuw geleden. Toen was geloven nog ‘vanzelfsprekend’: iedereen deed ‘gewoon’ mee en geloven werd niet of nauwelijks in vraag gesteld. Die tijd is voorbij. Vandaag staan we als christen en christengemeenschap voor grote uitdagingen.

Ik zat als voorbereiding wat te grasduinen in de Verklaring van de Belgische bisschoppen ‘Volwassen worden in geloof’ (2006) en vond een - van vele - mooie zinnen: de gemeenschap van christenen, zo staat er, is *“een gemeenschap die daarom nieuw en anders is, omdat ze het leven met Jezus deelt”* (par. 14). Hoe die gemeenschap er concreet zal uitzien is volgens mij voorlopig niet duidelijk. Spreken we over parochies, federaties of iets anders? In elk geval spreken we over bisdommen die op minstens een aantal plaatsen levendige geloofsgemeenschappen tellen. Zo een plaatselijke gemeenschap van christenen zal inderdaad nieuw zijn omdat er veel beweegt, omdat er leven in de brouwerij is en vreugde; ze zal ook anders zijn en dus een verschil maken. En alleen al om die redenen – haar levendigheid en anders-zijn – zal ze mensen nieuwsgierig maken en doen vragen naar de bron waarvan ze leeft. Ze zal als vanzelf ook missionair zijn.

Laat ik even hardop dromen. In zo een gemeenschap zijn er vele groepen van mensen druk doende: het plaatselijk beleidsteam, het kerkkoor, diaconale groepen, enz. Maar wat ze ook doen, ze vervallen niet in automatismen en routine. Ze proberen juist altijd weer te beseffen waarom ze doen wat ze doen. Het beleidsteam begint elke vergadering met een evangeliegesprek of houdt regelmatig een denk- en bezinningsdag. Maar ook het kerkfabriek en het kerkkoor en de poetsgroep doen zulke dingen. Er is een werkgroep die ‘Opnieuw beginnen’ of een

andere vorm van volwassenencatechese organiseert. De mensen van ziekenzorg zitten af en toe samen om hun ervaringen in het licht van het evangelie en in gebed te overdenken en te beschouwen. Jongeren helpen bij een activiteit van ziekenzorg en delen na afloop hun ervaringen. De verschillende groepen ontmoeten elkaar.

Het gaat natuurlijk niet alleen om vrijgestelden en vrijwilligers. Allen zijn leerling van de Heer. Laten we even verder dromen. In zo een gemeenschap wordt er gevierd. De zondag is er echt de dag van de Heer: mensen komen samen om hun leven met Jezus en met elkaar te delen. Het Woord van de Heer is minstens een van de onderwerpen van gesprek, bijvoorbeeld in kleine groepjes vóór of na de eucharistie en men eet daarna samen. Het Woord van de Heer komt ter sprake in de familiekring in de namiddag of zelfs door de week op het werk of op café. Waarom? Omdat mensen geraakt zijn door het Woord, daarbij geholpen door hun samenkomsten of door een goede homilie en een verzorgde viering. En natuurlijk ook omdat ze niet beschaamd zijn om in niet-kerkelijke kringen ‘voor hun geloof uit te komen’.

Het is maar een poging om te benaderen wat de bisschoppen schrijven: *“een gemeenschap die daarom nieuw en anders is, omdat ze het leven met Jezus deelt”*. Noem het een droom, iets tussen utopie en realiteit. Het is geen luchtkasteel, want een aantal dingen daarvan gebeurt al. Evenmin is het dagelijkse kost, dat leert de weerbarstige realiteit. We hebben het inderdaad moeilijk om te groeien in geloof en nog moeilijker om vrijmoedig te getuigen van ons geloof. Waarom is dit zo moeilijk? Wat houdt ons tegen? Ik benoem vier ‘groeipijnen’.

Groeipijnen

1. Verdieping van relaties

Zoals gezegd betekent groeien in geloof je relatie met de Heer en met anderen verdiepen. Dat houdt in dat je leeft met en vanuit de Heer, dat je regelmatig stilstaat, nadenkt, je bezint, alleen en met anderen ...

Dat is een eerste moeilijkheid. Wij zijn doeners. Stilstaan bij ons leven en geloof, bij onze ervaringen en belevenissen, kortom bij onze relatie met de Heer en met elkaar, doen we niet makkelijk. Het was ook altijd zo vanzelfsprekend. Erover lezen doen we niet, praten nog minder. We behoren nu eenmaal tot de Vlaamse cultuur die eerder gesloten en gereserveerd is. *‘Al dat gepraat. Al die woorden. Wat levert het op?’*

Je droomt dan van een geloofsgemeenschap met een opener hart en een opener geest. Christenen luisteren met gespitste oren naar het evangelie, herlezen het in hun Bijbel en slaan Tertio open. Ze overwegen het Woord, spreken erover en proberen ernaar te leven. Ze hopen immers dat het een Woord van leven is.

2. Crisis van het geloof

Maar misschien is er meer aan de hand. Moeten we ons niet eens afvragen of wij christenen wel zo gedreven zijn om te groeien in geloof? Zijn wij even gedreven als b.v. mijn zoon die het als voetballer wil gaan maken? Misschien is het niet zozeer een kwestie van gebrek aan openheid dan van gebrek aan geloof?

Binnenkerkelijke mensen zijn niet altijd gedreven. Enthousiaste nieuwkomers schrikken als ze kennismaken met een vermoeide, ontmoedigde en vergrijsde parochiegemeenschap. Een gemeenschap die wil groeien in geloof weet dat de Blijde Boodschap altijd nieuw en fris en beloftevol kan klinken. Zo’n gemeenschap leeft van die verwachting en is anders omdat ze ondanks alles toch hoop koestert en uitkijkt naar wat komt. Zo’n gemeenschap oefent aantrekkingskracht uit. Nieuwkomers worden er enthousiast onthaald.

3. Contactvaardigheid, relatiebekwaamheid

Ik ben er zeker van dat er bij veel mensen een verlangen leeft om te kunnen geloven. Alleen komen ze niet naar ons toe met expliciete vragen als: *'Hoe kan ik leren geloven? Leer mij a.u.b. God kennen.'* Hun vragen blijven om allerlei redenen onuitgesproken. Of ze worden op indirecte en verholde manier gesteld: *'Waarom ga jij eigenlijk nog naar de kerk?'* *'Wat heeft die paus van jullie nu weer gezegd!'*

Onze overleden erebisschop mgr. Schruers vertelde me enkele weken voor zijn ziekte dat hij dikwijls een man in de stad tegenkwam die dan telkens boos tegen hem uitvoer over de Kerk en het Vaticaan en dit en dat: *'Ik discussieer maar niet'*, zei mgr. Schruers, *'en ik probeer te luisteren, maar nu na zo'n zeven, acht keer geloof ik dat zijn boosheid begint over te gaan. Eigenlijk is het een heel goeie man. Binnenkort mag ik hem misschien zelf wel iets vertellen.'*

Mgr. Schruers kon luisteren zolang het nodig was en spreken zodra de ander ruimte had om te luisteren. Hij had niets van de geremdheid die je in onze kerk zo vaak ziet. We lopen zo vaak op de tenen voor elkaar, wikken onze woorden en vooral spanningen en conflicten blijven onderhuids sudderen. En buiten de kerk? Zijn we daar wel aanwezig? Zijn we ook daar niet geremd? We draaien vooral in onze eigen kringetjes rond. En daarom slagen we er veel te weinig in om dat verlangen van mensen, dat ze zo indirect en verholde uiten, te herkennen en er op in te spelen.

Onze gemeenschap zal nieuw en anders zijn als we vrijer met gelovigen en niet-gelovigen durven omgaan.

4. De vorm is de inhoud

In verband daarmee wil ik ten slotte iets zeggen over onthaalvriendelijkheid. Als CCV'er doe ik dat vanuit het vormingswerk. Meestal is er bij vorming primair aandacht voor 'inhoud': welke kennis geven we mensen mee? Onze 'inleiding' staat centraal. Mensen kunnen in kleine groepjes nog wat uitwisselen. Mijn indruk is dat we in het algemeen te weinig aandacht besteden aan iets dat nochtans wezenlijk is.

In het WeG-project maar evenzeer van enkele mensen die ik mocht bezig zien, heb ik geleerd: de vorm is de inhoud. 'Echte' aandacht voor aankleding van het lokaal, een persoonlijk en warm onthaal, een verzorgde pauze (met zelfgebakken cake) en een persoonlijk uitgeleide: het lijkt vanzelfsprekend, maar de verbaasde (en verheugde) reacties van deelnemers toonden dat ze zulk onthaal niet gewoon waren. Nog al te vaak gaat onze aandacht meer naar 'onze' inleiding, voordracht, rol en taak dan naar de mensen zelf.

Wij willen spreken van God die liefde is. Maar zulk 'spreken', kan maar 'aanspreken' en zulk 'getuigen' kan maar 'overtuigen' als je eigen doen en laten iets van die liefde weer spiegelt. De vorm is de inhoud! Groeien in liefde kan niet zonder momenten van bekering.

Ten slotte

Ik begon ermee dat het om relaties gaat. Groeien in geloof is maar mogelijk in en vanuit onze relatie met God en met elkaar. Willen wij op een volwassen manier in de wereld thuis zijn en de Blijde Boodschap op een authentieke manier laten klinken, dan moeten we werk maken van onze relatie met God en met elkaar. En dan moeten we minstens ook toelaten dat er van onszelf werk wordt gemaakt. We moeten ook durven loslaten en vertrouwen op de genade die ons bij al ons bezig zijn wordt geschonken. Dan winnen we vrijheid en vrijmoedigheid. Zoals onze vicaris graag zegt: 'de vrijheid van de kinderen Gods'.